

Народна банка Србије

Саопштење поводом објављивања Годишњег извештаја о стабилности финансијског система у 2023.

Објављен Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2023.

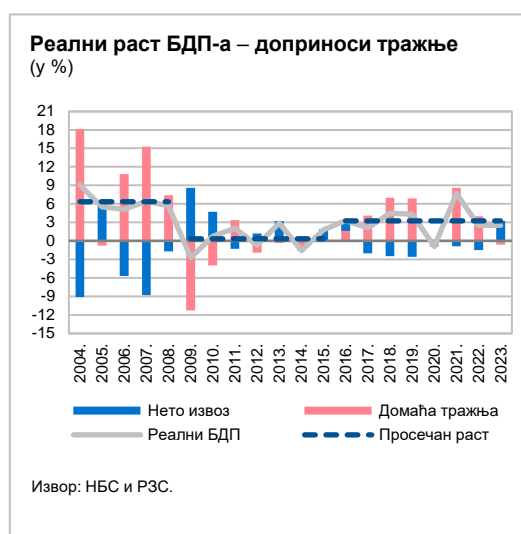
Народна банка Србије придаје велики значај транспарентној комуникацији с јавношћу, у којој обавештава о стању у финансијском систему Србије. Основни циљ овог извештаја јесте информисање јавности о стању и ризицима у финансијском систему, као и правовремено указивање на потенцијалне системске ризике. У ту сврху, у овом извештају описани су кључни системски ризици из међународног и домаћег окружења, регулаторне мере које се предузимају ради њиховог ублажавања или отклањања, али и спречавања њиховог настанка. Извештај у оквиру стручних осврта обрађује најактуелније теме на глобалном и домаћем нивоу из области финансијске стабилности и макропруденцијалне политике.

Изражене глобалне неизвесности, повишена инфлација и пооштрени монетарни услови мање су утицали на глобална економска кретања током 2023. него што се иницијално очекивало. Упркос ризицима од стагфлације и глобалне рецесије, у условима знатног повећања каматних стопа већине централних банака с циљем смањења инфлације, економска активност је постепено расла, а глобална инфлација опадала. Ипак, пооштрени монетарни и финансијски услови, пре свега у развијеним земљама, утицали су на то да светска економија успори свој раст у 2023. години на 3,2% (са 3,5% у 2022), док је привредни раст у зони евра, с којом остварујемо најзначајније финансијске и трговинске везе, био знатније успорен у 2023. и износио је 0,4% (3,4% у 2022).

Упркос вишедимензионалној кризи, која траје четири године, Србија је успела да сачува стабилност своје економије, обезбеђујући несметано функционисање финансијског тржишта и чувајући поверење потрошача и инвеститора, о чему сведочи стабилно кретање кључних макроекономских показатеља, рекордни прилив страних директних инвестиција, рекордни ниво бруто девизних резерви, као и даљи раст запослености и зарада.

- ✓ **Макроекономски резултати ostvarени у 2023, упркос бројним изазовима из глобалног и регионалног окружења, премашили очекивања.**

Раст бруто домаћег производа у 2023. години износио је 2,5%, при чему је позитиван допринос потекао од свих производних и већине услужних сектора. У првом тромесечју 2024. године настављен је реални раст бруто домаћег производа, који је износио 4,7% међугодишње. Бржи раст бруто домаћег производа у првом тромесечју од очекиваног кориговао је навише очекивања стопе привредног раста за 2024. годину на 3,5%. Очекује се да раст буде вођен

домаћом тражњом, поред очекиваног раста извоза, који је резултат инвестиција у извозне секторе из претходног периода и постепеног опоравка екстерне тражње. Од наредне године очекује се додатно убрзање, на распон 4–5%, чему треба да допринесе и реализација инвестиција планираних у оквиру програма „Скок у будућност – Србија Експо 2027”.

Захваљујући кредибилној економској политици, све три рејтинг агенције задржале су кредитни рејтинг Србије на нивоу *BB+*, односно *Ba2*, а почетком априла 2024. агенција *Standard & Poor's* повећала је изгледе Србије за добијање кредитног рејтинга инвестиционог ранга са стабилних на позитивне, што указује на то да би ова агенција могла Србији доделити рејтинг инвестиционог ранга у наредном периоду.

- ✓ **Укупна и базна инфлација у марту 2023. достигле су врхунац, а од тада су се оба показатеља налазила на стабилној силазној путањи. Просечна годишња инфлација у 2023. износила је 12,1%, а просечна базна инфлација 9,1%.**

Инфлација је крајем 2023. била двоструко нижа него крајем 2022. и износила је 7,6%. Смањењу инфлације допринели су мере монетарне политике, попуштање глобалних трошkových притисака, смањена увозна инфлација и добра пољопривредна сезона. Успоравању инфлације допринело је и смањење краткорочних инфлационих очекивања финансијског сектора и привреде, као и усидреност средњорочних очекивања финансијског сектора у границама циља Народне банке Србије. Током целе 2023. године базна инфлација се кретала испод укупне инфлације, подржана мерама монетарне

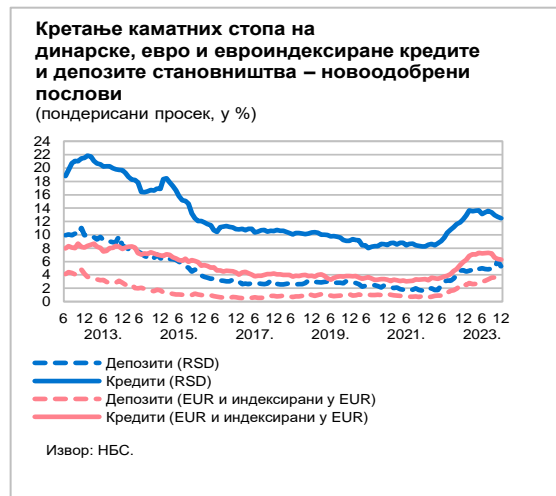
политике Народне банке Србије. Инфлација ће у остатку 2024. године наставити да пада, захваљујући деловању неколико кључних фактора – ефектима претходног заоштравања монетарних услова, даљем паду инфлационих очекивања и успоравању увозне инфлације.

Слично другим централним банкама, Народна банка Србије реаговала је на појачане глобалне инфлаторне притиске повећањем рестриктивности монетарне политике. Од октобра 2021. године Народна банка Србије започела је с поштравањем монетарних услова постепеним повећавањем просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама. Од априла 2022. године започет је циклус повећања референтне каматне стопе, који је настављен и током 2023. године, али умеренијим темпом. У 2023. референтна каматна стопа повећана је шест пута, за укупно 1,5 процентних поена, тако да је у јулу 2023. достигла 6,50% и на том нивоу остала је до краја 2023. године. Имајући у виду вишемесечну опадајућу путању домаће инфлације и њен повратак у границе циља у мају 2024, Народна банка Србије је у јуну и јулу 2024. године смањила референтну каматну стопу за по 25 базних поена, на 6%.

И у 2023. очувана је релативна стабилност курса динара према еврџу, а током већег дела године преовладавали су апрецијацијски притисци. Народна банка Србије је у 2023. интервенисала у оба смера, ублажавајући притиске на динар, што је допринело томе да динар настави релативно стабилно кретање према еврџу током целе године. Настављен је раст девизних резерви и током 2023. године, на до тада рекордан ниво посматрано крајем године, чиме је додатно ојачана отпорност домаћег финансијског система на потресе из међународног окружења.

Домаћа кредитна активност наставила је да расте, али уз приметно успоравање стопе раста. Више каматне стопе на кредите услед заоштравања монетарних политика ЕЦБ-а и Народне банке Србије, као и поштрени кредитни стандарди банака, доспећа кредита из гарантних шема и висока базе из претходне године, утицали су на успоравање раста кредитне активности, који се нашао благо у негативној територији од септембра до новембра 2023, да би на крају године забележио опоравак.

Домаћи кредити привреди, по искључењу ефеката девизног курса, порасли су у 2023. за 0,9% у односу на претходну годину. На успоравање раста кредитне активности сектора привреде у првој половини 2023. године у највећој мери је утицало доспеће кредита из гарантних шема. Наставак рестриктивних монетарних политика водећих централних банака и Народне банке Србије, није имало негативних последица на учешће проблематичних кредита у укупним кредитима привреде (сектор привредних друштава и јавни нефинансијски сектор), које је остало непромењено у односу на исти период претходне године и на крају децембра 2023. износило је 2,1%.

Сектор становништва је током 2023. забележио позитивна кретања, нарочито на тржишту рада услед раста нето зараде, просечне пензије, запослености, као и даљем смањењу стопе незапослености. Штедња резидената у динарима је у последњих 11 година, од када Народна банка Србије спроводи Стратегију динаризације, увећана осам пута и крајем 2023. износила је рекордних 136,5 милијарди динара, што је за чак 40,8 милијарди динара више него на крају 2022. Девизна штедња резидената је достигла такође рекордан ниво од 13,4 милијарде евра на крају 2023. године. Мере Народне банке Србије ради олакшавања измиривања постојећих обавеза становништва, омогућавања приступа новим изворима финансирања и очувања животног стандарда грађана допринеле су да се учешће проблематичних кредита у укупним кредитима становништва нађе на ниском нивоу од 4,3% на крају 2023. године.

Опште економске и геополитичке неизвесности утицале су на смањење тражње за непокретностима у 2023. За разлику од великог броја европских земаља, раст цена некретнина у Србији је настављен, али смањеним темпом. Вредност изведених

грађевинских радова је повећана, док је број издатих грађевинских дозвола новоградње смањен.

✓ *И током 2023. мерама фискалне политике умањене су негативне последице изазване израженим глобалним неизвесностима.*

Влада Републике Србије наставила је да доноси адекватне и правовремене мере које су за циљ имале ублажавање последица глобалног успоравања привредног раста, високе инфлације и глобалних неизвесности на домаћу привреду и становништво. Повољније околности у енергетском сектору и повећање фискалних прихода створили су простор за повећања капиталних улагања и додатни фискални стимуланс становништву ради побољшања животног стандарда.

У 2023. забележен је фискални дефицит опште државе у износу од 181,1 милијарде динара, односно 2,2% бруто домаћег производа, што је за 0,9 процентних поена ниже него претходне године. Дуг централне државе на крају 2023. износио је 36,2 милијарде евра, а његово учешће у бруто домаћем производу 52,0%, што је за 3,1 процентни поен мање него на крају 2022. У односу на 2022. учешће спољног дуга у бруто домаћем производу смањено је за 4,1 процентни поен и износило је 65,3%.

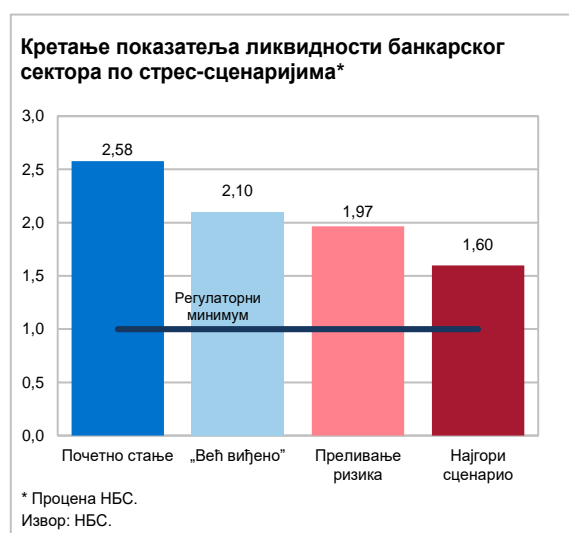
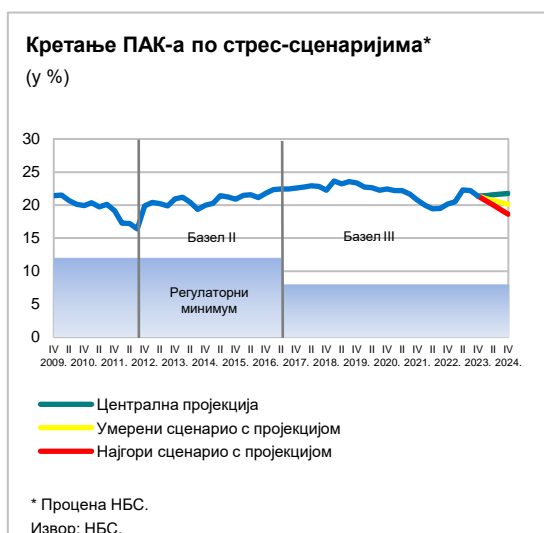
Поред тога, у 2023. остварено је рекордно смањење дефицита текућег рачуна у бруто домаћем производу, на 2,6% (са 6,9% у 2022). Другу годину заредом остварен је рекордни ниво прилива страних директних инвестиција од 4,5 милијарди евра (4,2 милијарде евра нето), што је више него довољно за пуну покривеност дефицита текућег рачуна, што додатно доприноси дугорочној одрживости екстерне позиције.

Међународни монетарни фонд је током 2023. донео одлуке о успешном завршетку два разматрања стендбај аранжмана Србије, при чему је договорено да ће се аранжман у преосталом периоду третирати као аранжман из предострожности.

- ✓ *Банкарски сектор Републике Србије карактерише добра капитализованост и висока ликвидност, што је допринело очувању целокупне финансијске стабилности, у условима појачаних глобалних неизвесности, повишених трошкова отплате кредита и успоравања привредног раста.*

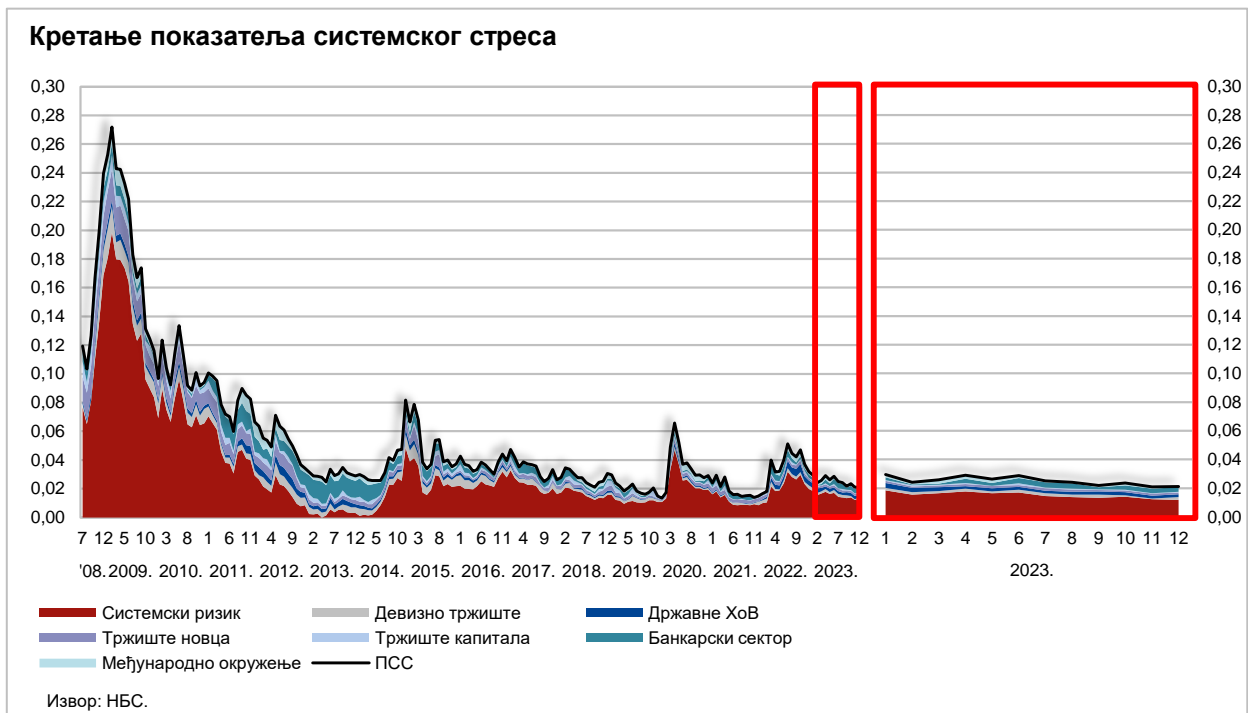
Банкарски сектор Републике Србије, који чини око 91% активе финансијског сектора, остао је стабилан током 2023, захваљујући доброј капитализованости и високим показатељима ликвидности и профитабилности. Капитализованост банкарског сектора на крају 2023. била је знатно изнад прописаних минимума и изнад просека региона. Показатељи ликвидности такође су бележили вредности значајно више од прописаних минимума.

Остварена профитабилност банкарског сектора на крају године резултирала је приносом на активу у износу од 2,5% и приносом на капитал од 18,1%. Резултати спроведених макропруденцијалних стрес-тестова солвентности и ликвидности потврдили су да банкарски сектор располаже довољним капацитетима за ублажавање последица ризика којима би могао бити изложен чак и у случају најнеповољнијих кретања и у условима глобално повећане геополитичке неизвесности.

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима и током 2023. наставило је да се креће близу свог историјског минимума и на крају године износило је 3,2%, што указује на то да раст трошкова отплате кредита није погоршао квалитет активе банака и да су мере које је донела Народна банка Србије биле правовремене и адекватне.

Глобалне неизвесности и изазови нису значајније утицали на небанкарски сектор – сектор (ре)осигурања, сектор добровољних пензијских фондова, сектор финансијског лизинга и сектор платних институција и институција електронског новца током 2023. забележили су позитивне резултате пословања. Кључни показатељи пословања сектора осигурања, који се односе на укупну имовину, техничке резерве, капитал и премију, бележили су позитиван тренд у 2023. години, упркос бројним изазовима. Настављен је раст билансне активе давалаца финансијског лизинга, док је нето имовина добровољних пензијских фондова повећана. У 2023. години настављен је развој тржишта платних услуга, као и тренд раста интересовања за електронски новац, те су три платне институције, добијањем дозвола за издавање електронског новца, постале институције електронског новца.

Вредности показатеља системског стреса током 2023. године имале су опадајући тренд, а просечна вредност за 2023. годину била је нижа од просечне вредности забележене током 2022. године. Ниска вредност показатеља системског стреса указује на то да су домаћа финансијска тржишта и у условима повећане глобалне неизвесности наставила да доприносе очувању и јачању стабилности целокупног финансијског система.

✓ *Народна банка Србије је наставила да доноси мере и одлуке ради даљег ублажавања последица вишедимензионалне кризе с којима се суочавамо последњих година, ради очувања и јачања финансијске стабилности.*

Како би очувао животни стандард грађана у условима повишених каматних стопа, у септембру 2023. Народна банка Србије донела је Одлуку о привременим мерама за банке које се односе на стамбене кредите физичким лицима, којом је, под прописаним условима, омогућено привремено ограничење каматних стопа на стамбене кредите.

Током целе 2023. године у примени је била одлука на основу које је физичким лицима био олакшан приступ стамбеним кредитима, као и услови њихове отплате. Банкама је омогућено да и до краја 2024. године могу одобрити, под прописаним условима, потрошачки кредит физичком лицу без преноса зараде или пензије.

Ради умањења ризика од настанка или увећања знатне рочне неусклађености између извора средстава и пласмана банака, као и подстицања ослањања на дугорочније изворе финансирања, уведен је показатељ нето стабилних извора финансирања, који је у примени од 30. јуна 2024. године.

Народна банка Србије је и у 2023. години, у координацији с Владом Републике Србије, благовремено доносила одлуке и мере, које су у условима повећаних геополитичких тензија, повишене инфлације, високих трошкова отплате кредита и глобалног успоравања привредног раста допринеле очувању и јачању стабилности финансијског система.